

Očekivali bismo opširniji zaključak, a na koncu susrećemo samo »umjesto zaključka« na dvije stranice. Taj »umjesto zaključka«, kao i cijela studija, zapravo pokazuju neprijepornu simpatiju Marina Srakića prema biskupu Bäuerleinu. Ipak, Marin Srakić ni tu simpatiju nije jasno formulirao, sve ostaje pomalo neodređeno, što dolazi do izražaja primjerice u sljedećoj rečenici, koja kao da izriče duh cijele knjige: »U sličnom vrtlogu najrazličitijih mišljenja i zahtjeva našao se i pokojni biskup – *neshvaćen ili neshvaćajući* – ili zbog toga često susretan s najširim rasponom najrazličitijih osjećaja mišljenja...« (str. 760.) U tom smislu bih cijelu studiju Marina Srakića nazvao izvrsnom »kronikom«, ali ne i povijesnom analizom života i djela Stjepana Bäuerleina. Njezina je velika zasluga upravo u toj »kronologiji«, ali i u samoj činjenici što se Marin Srakić posvetio pitanju života i djela Stjepana Bäuerleina. Ali tek sada, na temelju ove zaslužne »kronike«, predstoje povijesne i druge studije koje bi trebale pružiti kritičku interpretaciju, prosudbu, promišljanje o Biskupu. Jedan takav mali pokušaj pokušao sam i ja ponuditi, tvrdeći da se kod pobožnoga i marljivo-ga biskupa Bäuerleina može primijetiti određeni životni »prijelom« (slom?!) koji se dogodio s imenovanjem za biskupa, kad se dogodilo upadanje u gorčinu, u resantiman, koji je možda bio posljedica mučnoga razdoblja »dvovlašća« s biskupom Akšamovićem, kao i posljedica male, familijarne sredine, gdje, kao što već naglasih, svi svakoga poznaju, svi imaju pravo na drugoga, a nitko nikoga zapravo ne poznaje.

Time, dakako, ne želim opravdati biskupa Bäuerleina, ali ga mogu razumjeti. Možda upravo njegov život i djelo kazuju put kako ne upasti u resantiman, a to je duboki odnos prema Isusu Kristu, kako je on sam naznačivao u svojim predivnim mladenačkim bilješkama.

Ivica Raguč

Eva ILOUZ

Die neue Liebesordnung. Frauen, Männer und Shades of Grey

– Suhrkamp, Berlin, 2013., 89 str.

Već duže vremena pratim promišljanja izraelske sociologinje Eve Illouz te sam u više navrata hrvatskoj znanstvenoj javnosti približio njezinu misao. Posljednja njezina knjiga posvećena je pomalo neobičnoj temi, a to je knjiga koja je postala svjetski »bestseller«: »50 Shades of Grey« – »50 sivih nijansi« autorice E. L. James. Knjiga je doslovno zaludjela milijune čitatelja, napose žena, kako to pokazuje Illouz. Postavlja se pitanje zašto je ta intelektualno i literarno površna knjiga postigla tako velik uspjeh. Illouz nam daje vrlo zanimljive odgovore na to pitanje, odgovore koja se naslanjaju na njezino ponajbolje djelo »Zašto je ljubav bolna«, koje sad imamo i u hrvatskom prijevodu. To smo djelo u ovom časopisu već recenzirali, ali ono, nažalost, još uvijek nije recipirano u nas, u humanističkim znanostima, pa ni u teologiji, što začuđuje, jer je Illouz na tragu onoga na što je teologija uvijek upo-

zoravala s obzirom na odnose muškarca i žene. Evo nekoliko teza knjige:

1. Knjiga »50 sivih nijansi« jest knjiga za žene, napose za žene u stabilnim, bračnim odnosima. Neki su je nazvali »Mamiporno« knjigom, ali se Illouz ne slaže s takvom konstatacijom. Naime, žene nikad ne čitaju ljubavne romane zbog pornografije, kao što to čine muškarci, u svrhu masturbacije. One ih čitaju kako bi tumačile svoju vlastitu osobnost, svoje emocije te kako bi pomogle sebi u odnosu prema muškarcu. U tom je smislu i navedeni roman shvaćen kao samopomoć ženama. Odatle postaje razumljivo zašto su žene poludjele za raznoraznim seksualnim igračkama koje se opisuju u romanu te je zbog toga poraslo tržište istih. No, postavlja se pitanje zašto je ta knjiga toliko zaludjela moderne, feminizmom opijene žene, kad se u njoj zastupa sve ono što je protivno duhu modernih žena: moćan, patrijarhalno orijentiran muškarac Christian i žena Ana, koja ne vidi nikakav problem u tome da bude ovisna i podložna njemu, štoviše, spremna je na sadomazohističke seksualne igrice (BDSM). Prema Illouz, knjiga je postigla toliko velik uspjeh među ženama, ukoliko se radi o reakciji na uobičajene, standardizirane odnose muškarca i žene unutar feminizma i kapitalizma. Naime, feminizam i kapitalizam, kako je to već naša autorica pokazala u svojim prethodnim studijama, stvorili su golemu nesigurnost u odnose muškarca i žene. Tako feminizam i kapitalizam gone moderne žene da budu autonomne, neovisne i jednake u svemu

s muškarcima. A upravo takav govor unosi nesigurnost među odnose. Jer, tamo gdje je jednomu i drugomu partneru stalo isključivo do autonomije, tamo postoji golem strah od vezivanja, od ovisnosti, a time od emocionalnoga zajedništva, jednom riječju, od ljubavi. Isto tako, i govor o jednakosti među spolovima također ugrožava odnose muškarca i žene, jer nijekanje različitih uloga muškarca i žene stvara nejasnoću u odnosima, guši spontanost (primjerice, ne znaš smiješ li pitati ženu smiješ li joj platiti piće ili ne) te također poništava emocionalno vezivanje, jer jednakost podrazumijeva da partneri misle samo na svoje potrebe i prava: »Obostrani moralni zahtjevi, koji proizlaze iz jednakosti, po svojoj definiciji povlače sa sobom manje osjećajno vezivanje.« (str. 59.) Treba reći da je davno prije prije Illouz njemački teolog Romano Guardini već 50-ih godina tvrdio isto, tj. da ideologija jednakosti uništava muško-ženske odnose, primjerice događa se potpuni nestanak muškarca kao »džentlmena«, »kavalira.« Odatle postaje razumljivo zašto je knjiga »50 sivih nijansi« oduševila žene. Konačno jedan pravi muškarac! Muškarac Christian ima točno propisanu ulogu, odatle daje »jasnoću« u odnose između muškarca i žena. On nije jednak sa ženom, i upravo ta nejednakost stvara emocionalnu navezanost, bilo muškarca, bilo žene. I treće, ta mu jasna podjela uloga i ta nejednakost uloga omogućuje spontano i direktno djelovanje. Dok su današnji muškarci prestrašljivi, nesigurni te sa ženama moraju sve »iskomunicirati«, junak našega romana direktan

je, prodoran i jasan. A to zapravo, tvrdi naša autorica, žene i žele. Illouz navodi jednu čitateljicu koja je na jednom mjestu napisala kako ju frustriraju današnji muškarci koji sve moraju prije pitati, smiju li ovo ili ono, smiju li ju dodirnuti ili ne. Previše komunikacije bla bla, a ona u sebi misli: »Ma, de me već konačno i...« Dakako, Illouz nam kazuje kako je uzrok te nesigurnosti, nejasnoće u muškaraca i žena opet feminizam i kapitalizam koji nas neprestance forsiraju idejom autonomije i jednakosti. Složio bih se s Evom Illouz: ljubav je po svojoj definiciji nedemokratska (izabireš samo jednu osobu, ne sve), ljubav zahtijeva nejednakost (nisu ti svi jednaki), iz koje proizlazi potom igra, spontanost, ovisnost, emocionalna vezanost.

2. Illouz je također mišljenja da moderne žene, koje su zaludene čitanjem navedenoga romana, žele neku vrstu patrijarhata. Ta mi se teza posebno sviđa u cijeloj toj kratkoj knjižici naše sociologinje. Time se ne želi reći da žene žele patrijarhat kao neku vrstu sirove podložnosti muškarcu, nego patrijarhat, u kojemu vladaju jasni i nejednaki odnosi muškarca i žene, a time je dakako prisutna i podložnost muškarcu. Upravo tako shvaćen patrijarhat omogućuje ženama, a time dolazimo do ključne teze cijele studije, »emocionalno vezivanje«. Žene »žude za emocionalnim vezivanjima, koja podrazumijevaju mušku vladavinu, koja ju skrivaju, pravdaju i čine nevidljivom«. (str. 60.) Dakle, unutar patrijarhata muškarac, kao »jači spol«, »prisiljen« je brinuti se ženu, skrbiti za nju, a žena se upravo

tako osjeća zaštićenom i emocionalno sigurnom, znajući da se njezin muškarac emocionalno vezao uz nju. Na neki način, tvrdi Illouz, time žena zapravo postaje moćna, kao što pokazuje i sam roman, gdje se Ana podlaže Christianu, a time ga zapravo »prisiljava« da se veže uz nju, odnosno time ga, štoviše, »podlaže« sebi. A moderne pak žene, koje žele isključivo odnose s muškarcima, utemeljene na autonomiji, jednakosti i nepodložnosti, zapravo tjeraju muškarce od sebe, i muškarci uopće nemaju potrebe emocionalno se za njih vezati. U tom smislu naša sociologinja, na jedan profinjen način, zaziva povratak patrijarhatu, s čime se u potpunosti slažem. Unatoč mnogobrojnim poteškoćama patrijarhata, na što je feminizam s pravom ukazao, patrijarhat ipak predstavlja jedini istinski okvir za istinske odnose muškarca i žene.

3. Svjedoci smo da danas bujaju najrazličitiji sadomazohistički seksualni odnosi. Tvrdi se da danas 5-10 % populacije pribjegava sadomazohističkim igricama, bilo stvarnim, bilo virtualnim. I roman je pun takvih seksualnih odnosa između Christiana i Ane. I tu se postavlja pitanje zašto moderne žene to s užitkom čitaju, odnosno otkle uopće porast sadomazohističkih seksualnih igrica u današnjemu društvu. Illouz je mišljenja da se opet radi o reakciji na danšanje kapitalističko društvo koje u međuljudskim odnosima promovira isključivo autonomiju, racionalnost, neovisnost. Sadomazohizam predstavlja, bilo za muškarce, bilo za žene, neku vrstu »odmora«

od svakodnevnoga racionaliziranja, od tereta kontrole, od muke autonomije i neovisnosti: »BDSM se proširio usporedo s razvojem feminizma i rastuće jednakosti među spolovima.« (str. 67.) Sada se konačno u sadomazohističkim seksualnim igricama moderna žena i moderni muškarac mogu »opustiti«: netko može njima vladati, a ne da oni stalno vladaju; nejednakost i ovisnost o drugomu spram stalnoga pritiska jednakosti i neovisnosti; odmor u iracionalnosti od svakodnevne racionalizacije, posebice na poslu. Osim toga, piše naša sociologinja, primajući bol, moderne žene i muškarci na neki način stiliziraju bol svakodnevnih odnosa u braku (borba oko priznanja), pravdaju tu bol i pokušavaju u njoj pronaći užitak. K tomu, današnji su brakovi opterećeni idejom »konsenzusa«. Sve u braku, cjelokupna svakodnevica, mora

biti postignuta konsenzusom, i zamislite, još pritom treba imati emocije i i žudnju za drugim! To je prenaporno i gotovo nemoguće, jer konsenzus za pravo guši žudnju za drugim. Zato sadomazohizam stavlja u središte samo »konsenzus« (seks traje dokle god ne kažem određenu lozinku), oslobađajući time podložnika od pritiska »slobodne žudnje«. Dakle, i tu se uviđa sva problematičnost današnjih racionaliziranih »konsenzualnih« brakova.

Sve u svemu, vrijeme je da i teologija opet otkrije važnost i vrjednotu tzv. kršćanske »patrijarhalne« vizije braka i muško-ženskih odnosa, koja se danas olako proglašava zaostalom i ponižavajućom za žene, ali i za muškarce. A čini se da to upravo čine feminizam i kapitalizam, kako to uvijek iznova naglašava Eva Illouz.

Ivica Raguč